

HOOFDLIJNEN JAARREDE 2011

De verf- en drukinktindustrie bevindt zich in een van de zwaarste crisisperiodes die ze ooit heeft gekend. Toch staat de branche er nog. De ondernemers in de achterban zijn druk bezig met overleven maar ook met het opdoen van ideeën voor de toekomst en het smeden van plannen om sterker uit de crisis te komen.

Terwijl overheid en banken voortdurend bezig zijn de problemen op te lossen die ze zelf hebben veroorzaakt en niet echt durven door te pakken, gaan wij door met ondernemen. En anders dan banken en politiek durven wij, ondernemers, wel echt te veranderen als het moet.

Hoe staat de branche er voor en hoe zien we de toekomst? Wat zijn de belangrijkste kansen en bedreigingen? Wat zijn de voornaamste onderwerpen voor de VVVF? Hoe zien wij het thema van deze ledenvergadering, te weten duurzaamheid, innovatie en ketensamenwerking? Dat zijn de vragen die ik de revue wil laten passeren.

Drievoudige crisis

Ik begin met de eerste vraag. Hoe staat de branche er voor?

Sinds 2009 is het zwaar weer. Ik vind het knap hoe de branche is omgegaan met de drievoudige crisis waarmee we werden geconfronteerd: een economische, een technologische en een grondstoffen crisis. Naast het instorten van de verfmarkten in 2009 en 2010 moest de industrie aan de bak om te voldoen aan de Europese eisen ten aanzien van organische oplosmiddelen in onze bouwverven: de 2010-verven. Daarnaast werden we geconfronteerd met exorbitant stijgende grondstofprijzen en zelfs met het probleem dat sommige grondstoffen werden gerantsoeneerd.

Het begon met het instorten van de vraag. Ongekende omzetzalingen waren het gevolg. Terwijl andere sectoren herstelden bleef het in de verfindustrie, met name in de aan de

bouw gerelateerde industrie, erg slecht gaan. Maar kennelijk is er veel ondernemerschap in de branche, want er zijn geen bedrijven omgevallen en de werkgelegenheid is behoorlijk op peil gebleven.

Helaas zijn we beland in een tweede dip terwijl we nog niet eens waren hersteld van de eerste. Ik vrees dat onze bedrijven nu, na drie jaar voortdurende krimp, minder vlees op de botten hebben.

De overheid heeft het wat ons betreft laten afweten. Ze heeft ons niet geholpen en ze helpt nog steeds niet. Waarom niet is mij volstrekt onduidelijk. We hebben het vorige kabinet in een zeer vroeg stadium gewaarschuwd dat het fout ging, maar daarmee is niets gedaan. Dat heeft me erg verbaasd: in een bedrijf voorkom je dat er iets negatiefs gebeurt, de politiek wacht kennelijk tot het uit de hand loopt.

Er zijn wel maatregelen genomen om de infrastructuur, de wegenbouw te helpen, maar daar hadden wij uiteraard weinig aan. De BTW-verlaging op onderhoudswerk was een stap in de goede richting. Die heeft de aannemers en onderhoudsbedrijven enigszins geholpen. De verfindustrie heeft er marginaal baat bij gehad. De overheid had het probleem van de bouw veel serieuzer moeten nemen in plaats van het te bagatelliseren. De woningmarkt zit nog net zo op slot als twee jaar geleden. Dat is een slechte zaak voor verffabrikanten die leveren aan de bouw.

Dan kwam in 2010 de technologische crisis. Europese wetgeving dwong ons vanaf 2010 op een andere technologie over te stappen om met minder vluchtige organische stoffen lakken voor de bouw te maken. Waar we normaliter samen met grondstofleveranciers en afnemers een periode van 10 jaar voor hadden moeten nemen, moest nu gedwongen in een periode van 3 jaar gebeuren. Inmiddels is de klus geklaard. En zoals ik ook vorig jaar heb aangegeven, hebben we onderschat wat het betekende voor onze afnemers en hebben onze afnemers onderschat wat het voor hen betekende. De verven die op basis van de nieuwe Europese regels werden geproduceerd, waren prima, maar er waren een paar veranderingen. Er moest een andere laagdikte worden aangebracht en het uitharden verliep trager. Inmiddels is er op dat vlak al veel verbeterd, maar we hebben er enorm van geleerd. De toekomstige

uitdagingen op technologisch vlak zullen we veel meer in samenspraak met de professionele afnemers gaan doen. We moeten ons er bewuster van zijn wat er verandert en wat daarvan de consequenties zijn voor de beroepsschilder en de doe-het-zelver.

Tenslotte kwam daar het probleem van de grondstofschaarste overeen. CEPE, onze Europese koepel, heeft aangegeven dat titaandioxide volgend jaar nog een keer dertig procent duurder wordt. Dat kan gewoon niet meer. Je zou bijna pleiten voor een verbod op witte verf. De verklaring die we krijgen is dat er te weinig capaciteit is en dat er niet is geïnvesteerd in nieuwe aanwas. Dat gebeurt nu wel, maar het duurt een paar jaar voordat de productiestroom loskomt. Maar de prijzen van andere grondstoffen zijn ook gestegen en we kunnen nu eenmaal niet alles doorberekenen.

Ik denk dat 2012 een lastig jaar wordt met name omdat de onzekerheid zo groot is. We zullen als bedrijven nog dichter op de ontwikkelingen in de markt en de eigen cijfers moeten zitten. Ik vang van steeds meer bedrijven signalen op dat het moeilijk gaat. Grote partijen als Akzo en PPG hebben het grote voordeel dat zij een wereldmarkt tot hun beschikking hebben. Zij kunnen accenten verleggen, spreiden naar markten en producten. De MKB-leden in onze sector - en dat is de grote meerderheid - hebben die mogelijkheden niet. Aan de andere kant heeft Akzo dezelfde problemen als wij, alleen met een paar extra nullen. Kortom: we krijgen het allemaal niet makkelijk waarschijnlijk, maar hoe het zal uitpakken, kan ik helaas niet zeggen.

Uitdagingen en kansen

Ondanks de crisis moeten we niet alleen verder maar willen we natuurlijk ook graag verder, dat wil zeggen verder met de business, en tegelijkertijd moeten we ons bezig houden met echte veranderingen. We moeten af van het paradigma dat de bomen tot in de hemel moeten blijven groeien. Zoals Patrick Moore als gastspreker tijdens de jaarvergadering van de VNCI in 2010 zei: laten we bewust gebruiken wat we hebben in plaats van het op te maken en pas dan na te denken hoe we het ontstane probleem moeten oplossen. Als verfindustrie kunnen we daaraan ons steentje bijdragen door ver vooruit te kijken en niet dertig jaar te wachten tot de grondstoffen echt schaars zijn. Wij hebben de conclusie

getrokken dat we nu al moeten zoeken naar *hernieuwbare* alternatieven voor onze huidige vooral op olie gebaseerde grondstoffen.

Natuurlijk zal die verandering ons voor de nodige uitdagingen plaatsen. We vergeten snel, maar het is niet voor niets dat we in de jaren zestig van de twintigste eeuw de plantaardige oliën die we gebruikten in onze lakken zijn gaan vervangen door gemodificeerde plantaardige bindmiddelen. Dat was toen een grote stap waarmee wij voldeden aan de vraag naar betere prestaties, meer duurzame en sneller drogende verf. De weg terug naar gebruik van alleen maar plantaardige grondstoffen, is dus niet zo vanzelfsprekend als sommigen beweren. Onze afnemers verwachten dat de producten dezelfde kwaliteiten en functies hebben als de bestaande verven.

En om te illustreren hoe complex het vraagstuk is: biobased verf is niet per definitie duurzaam. Als verf vaker moet worden aangebracht omdat het eerder zijn beschermende of decoratieve kwaliteit verliest, dan kan het toegenomen transport de balans al de verkeerde kant laten uitslaan. Onze grootste bijdrage aan duurzaamheid is de performance van het product. Wat we dus niet willen is door over te stappen op biobased grondstoffen, dat onze producten minder duurzaam worden als gevolg van een inferieure prestatie.

We zijn erg blij met de keuze van Topsector Chemie voor groene chemie. Bert Jan Lommerts zal vanmiddag daar dieper op in gaan.

Ook zijn we zeer ingenomen met de intentie van de VNCI om samen met ons te werken aan de transitie naar biobased coatings. VNCI, TNO en VVVF hebben de intentie uitgesproken om samen te streven naar 50% marktaandeel van volledig biobased coatings in 2030 waarbij de performance van de biobased coatings ten minste gelijk is aan die van de op olie gebaseerde conventionele producten. Dat is een uitdagende maar realistische doelstelling. Ook bij deze transitie wil de VVVF de afnemers en hun brancheverenigingen nauw betrekken. Wat zou dat mooi zijn: over pak m beet 30 jaar staat Nederland bekend als het biobased verf producerende land!

Ook de drukinktindustrie is hier volop op mee bezig. Nu produceert de Europese drukinktindustrie ca. 500.000 ton inkt op basis van minerale oliën. Hiervan kan zonder meer

250.000 ton worden vervangen door plantaardige oliën. Tot nu toe gaat dit niet verder dan 80.000 ton. Voor de drukinktindustrie en de drukkers ligt er een uitdaging om meer inkten te produceren op basis van plantaardige materialen, die passen in de processen van de drukkers en die voldoen aan de eisen die een breed assortiment drukwerk worden gesteld.

Hoe uitdagend deze doelstelling ook is voor de verf- en drukinktindustrie, hernieuwbare coatings zijn geen doel op zich zelf. Om tot duurzame producten te komen zijn er ook andere wegen denkbaar die we niet willen onderschatten. We zouden bijvoorbeeld kunnen denken aan producten met een extreme performance of producten met nieuwe duurzame functionaliteit op het gebied van energie of reiniging van de binnenlucht in gebouwen.

De VVVF wil de achterban naast het gebruiken van herwinbare grondstoffen ook stimuleren tot het formuleren van producten die in het eindresultaat voor een zo laag mogelijke CO₂-uitstoot zorgen en met een zo gering mogelijke impact op milieu en arbeidsomstandigheden met zich mee brengen, zonder daarbij een concessie te doen aan de performance van het product. . Daarnaast roepen wij onze leden op hun productieproces zo duurzaam mogelijk in te richten.

De leden hebben hierin al goede resultaten geboekt. De VVVF voert het wereldwijde Coatings Care programma uit. In dat kader hebben zij zich verplicht om voortdurend te werken aan het verbeteren van hun prestaties op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu. De VVVF meet hun prestatie elk jaar aan de hand van sleutel indicatoren. Op basis van de opgegeven metingen door leden blijkt bijvoorbeeld dat het aandeel gevaarlijke en vluchtige organische stoffen sinds 2002 voortdurend daalt. U kunt de resultaten van tien jaar Coatings Care terugvinden in het jaarverslag van de VVVF. Het is de bedoeling om de verlaging van de carbon footprint in het kader van het Coatings Care programma in de nabije toekomst aan te tonen.

Van de sector wordt veel gevraagd. De markt vraagt om steeds beter presterende producten, de wet en regelgeving legt steeds meer beperkingen op, de grondstoffen worden schaars en de leveranciers ervan kunnen niet altijd zekerheid geven over ongewijzigde inzetbaarheid in de toekomst. Dat zijn de randvoorwaarden waar de verf- en

drukinktindustrie in de hele wereld mee te maken heeft. Ik zou graag dit als een uitdaging en een kans willen zien. Wij willen vooral producten maken die een vanzelfsprekende maatschappelijke plaats hebben. Dat kunnen we door veel meer te steunen en geloof te hebben in ons technologisch kunnen, ons ondernemerschap en vermogen tot sociale innovatie. Dat zijn allemaal zaken waarin de branchevereniging een rol kan en wil spelen. Over de activiteiten van de VVVF op het gebied van biobased coatings heb ik al gesproken. Meer in het algemeen wil de VVVF het innovatievermogen van de leden versterken. Dat wil ze doen door verbinding te zijn tussen de kenniswereld en de ondernemers. In dat kader gaan we volgende jaar een Coatings Innovatiedag organiseren.

Technologische innovatie en sociale innovatie gaan hand in hand. In de laatste CAO gesprekken hebben wij met onze sociale partners afgesproken om het project sociale innovatie komend jaar op te pakken.

Verf en drukinkt zijn altijd een onderdeel van een samengesteld eindproduct, of het nu een auto is, een woning of een krant. De meerwaarde voor de consument van het eindproduct wordt tot stand gebracht door samenwerking van partners in de keten. Van grondstofleverancier tot aan de schilder of drukker toe. Elk levert toegevoegde waarde. Ketens moeten vitaal blijven om in de toekomst hun toegevoegde waarde te blijven leveren. Ze moeten daarom uiterst 'lenig' zijn in het doorgeven van innovaties van boven naar beneden en van marktbehoeftes of markteisen van beneden naar boven.

Verf- en drukinktfabrikanten zijn essentiële schakels in vele productketens. De andere ketenpartners vormen belangrijke stakeholders waarmee de verf- en drukinktindustrie een continue dialoog voert over vernieuwing gericht op duurzaamheid en toegevoegde waarde.

Voor de verfindustrie is het belangrijk om te participeren in de ketensamenwerking: de sector kan de verf zo goed maken als mogelijk is, maar de kwaliteit komt pas tot zijn recht als het door een vakman goed wordt aangebracht op de juiste ondergrond en gebruikt wordt in de juiste omgeving voor het doel dat de eindgebruiker voor ogen heeft.

Een voorbeeld is het in 2010 in het leven geroepen ondernemersplatform voor Duurzame Keten Samenwerking (DKS). Het platform is een initiatief van vijf brancheorganisaties,

waaronder de VVVF, en simuleert en faciliteert samenwerkingsverbanden in de nieuwbouw-, onderhouds- en renovatiemarkt. De samenwerking is gericht op duurzame en innovatieve oplossingen bij houten gevelelementen, zoals kozijnen en deuren. In 2011 zijn projecten gevolgd en begeleid in de richting van de gewenste vorm van ketensamenwerking. Gewerkt wordt aan een leidraad op basis van best practices voor ketenpartijen.

In het besef dat het maatschappelijk pas zinnig is duurzame verf te maken als de rest van de keten ook duurzaam onderneemt, hebben wij een initiatief genomen voor een gedachten wisseling met alle brancheverenigingen die betrokken zijn bij duurzaam onderhoud van vastgoed en infrastructuur. Ook MVO Nederland en Dutch Green Building Council waren uitgenodigd. Het gesprek heeft 6 december jongstleden plaatsgevonden. Het enthousiasme bij de VVVF voor het organiseren van een "Duurzaamheidsdag" in 2012 is daarmee enorm toegenomen. We hopen daarmee bij te dragen aan een betere uitwisseling binnen de keten.

Aan het einde van de keten ontstaan verfrestanten die als afval netjes worden ingezameld en hergebruikt, meestal in de vorm van energie. De verf die overblijft na verbruik van de particuliere consument bedraagt minstens 8% van de aangeschafte hoeveelheid verf. De VVVF onderzoekt of het haalbaar en verantwoord is om deze verfrestanten te recyclen tot nieuwe verf. Voorbeelden in Canada en Californië geven aan dat het in principe kan. Inzamelaars en overheden zijn zeer geïnteresseerd. Als het project tot uitvoering komt zullen we in de keten moeten samenwerken, in het bijzonder met de detailhandel en met opdrachtgevers.

Voor verpakkingen is recycling een belangrijk issue. De VVVF staat achter het streven dat zoveel mogelijk verpakkingsmateriaal wordt hergebruikt. Er is echter een punt van aandacht hierbij. Veel verpakkingen worden bedrukt (karton, plastic). Dit houdt in dat er in het gerecycled materiaal stoffen aanwezig zijn die er voor zorgen dat het gerecycled materiaal niet meer gebruikt mag worden voor die onderdelen van verpakkingen die in contact met voedsel mag komen.

Ook zou je onze website 'Veiligmetverf.nl' als een vorm van ketensamenwerking kunnen zien. Met die website geven wij ten behoeve van de professionele verwerker van verf alle

wettelijke veiligheidsinformatiebladen van alle producten op de Nederlandse markt van onze leden per merk en product. De website wordt thans sterk verbeterd. Volgend jaar kunnen onze afnemers een site tegemoet zien die nog handiger en toegankelijker is dan nu het geval is. Daarnaast zal ook per product een werkplekinstructiekaart ter beschikking komen waarin de informatie uit het veiligheidsinformatieblad naar de werkvloer vertaald wordt. Wij denken daarmee een bijzonder goede bijdrage te leveren aan de communicatie over veilig werken met verf in de keten.

Om zo veel mogelijk te leren van de aanpak van andere branches, om duidelijk te maken waar wij voor staan op het gebied van duurzaam ondernemen en om een bijdrage te leveren aan een brede maatschappelijke beweging, hebben wij ons als vereniging aangemeld bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Nederland.

Conclusie

Technologische innovatie is een heel krachtig middel om steeds meer toegevoegde waarde te leveren in termen van duurzaamheid en andere functionaliteit aan onze producten. Ketensamenwerking is van essentieel belang voor het inlossen van de 'duurzaamheidsbelofte' aan de maatschappij. De VVVF ziet structurele ketensamenwerking dan ook als een voorwaarde voor noodzakelijke technologische innovatie in de richting van duurzaam ondernemen.

2012 wordt het laatste jaar van mijn voorzittersperiode. Een bijzondere periode, gedomineerd door een drievoudige crisis. Aan de andere kant: als we zo'n periode doorstaan, hebben we wel iets bewezen. We vormen een ontzettend enthousiaste club, die ook in moeilijke tijden bereid is naar nieuwe dingen te kijken. Mijn boodschap is dan ook: doorgaan op de ingeslagen weg en besteedt de geldelijke middelen wijs. Dat geldt voor de bedrijven en ook voor de VVVF. Ik kom wel eens mensen tegen die denken dat de verfindustrie een miljardenbusiness is: ze moesten eens weten. Er wordt veel verf gebruikt, je ziet het overal om je heen om dingen te beschermen of te verfraaien, maar we vormen eigenlijk maar een bescheiden branche. En dan hoop ik dat, als ik aan het eind van mijn laatste zittingsperiode de voorzittershamer overdraag aan Ben Berkel, de sector door het laatste dal is gegaan en eindelijk een nieuwe periode van bloei tegemoet kan zien.